

Tomasz Demendecki

Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Poland

ORCID: 0000-0001-6150-6337

tomasz.demendecki@umcs.pl

Kilka uwag dotyczących zachowania terminu do
wniesienia protestu wyborczego składanego przez
wyborcę przebywającego za granicą na podstawie
Kodeksu wyborczego. Glosa do postanowienia
Sądu Najwyższego z dnia 31 sierpnia 2020 r.
(I NSW 5920/20, LEX nr 3045999)

*Some Comments on the Adherence to the Time Limit to File an
Electoral Protest Submitted by a Voter Staying Abroad, Based on the
Polish Electoral Code: Commentary on the Decision of the Polish
Supreme Court of 31 August 2020 (I NSW 5920/20, LEX no. 3045999)*

ABSTRAKT

Przekonanie wyborców, że dane głosowanie, w ramach którego są wybierani ich reprezentanci, zostało przeprowadzone prawidłowo i że wybór ten odpowiada woli wyrażonej w akcie głosowania, sprzyja wzrostowi zaufania do państwa i jego aparatu oraz kształtowaniu się społeczeństwa obywatelskiego. Z tego powodu bardzo ważna jest kontrola przebiegu głosowania, przekazana kognicji państwowych organów sądowych. Protest wyborczy jest podstawowym środkiem prawnym zapewniającym sądową kontrolę prawidłowości przeprowadzenia i ważności wyborów. Prawo do jego wniesienia, traktowane jako konstytucyjne prawo podmiotowe, przewidują wszystkie powszechnie obowiązujące regulacje dotyczące wyborów. W niniejszej glosie poruszono problem zachowania terminu do wniesienia protestu wyborczego, składanego przez wyborcę przebywającego za granicą na podstawie regulacji zawartej w Kodeksie wyborczym. Kanwą do rozważań nad przedstawioną kwestią jest postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 sierpnia 2020 r. (I NSW 5920/20), wydane

CORRESPONDENCE ADDRESS: Tomasz Demendecki, PhD, Dr. Habil., University Professor, The Judge of the Supreme Court, Maria Curie-Skłodowska University (Lublin), Faculty of Law and Administration, Institute of Law, Department of Civil Procedure and International Commercial Law, Plac Marii Curie-Skłodowskiej 5, 20-031 Lublin, Poland.

w związku z przeprowadzeniem wyborów powszechnych na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych w 2020 r. z możliwością głosowania korespondencyjnego. Ponadto autor podjął próbę udzielenia odpowiedzi, czy obecnie obowiązujące rozwiązanie, zawierające odmienną regułę ustalania zachowania terminu do dokonania określonej czynności (wniesienia protestu wyborczego), przewidziane w regulacji szczególnej, jaką jest ustawa z dnia 2 czerwca 2020 r. o szczególnych zasadach organizacji wyborów powszechnych na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych w 2020 r. z możliwością głosowania korespondencyjnego, a także w regulacji ogólnej, czyli w ustawie z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy, zapewnia uprawnionemu wyborcy możliwość rzeczywistego skorzystania z prawa do wniesienia protestu przeciwko ważności wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Słowa kluczowe: wybory; wyborca przebywający za granicą; protest wyborczy; Kodeks wyborczy; wybory powszechne na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej; wniesienie protestu wyborczego; termin do wniesienia protestu wyborczego

W postanowieniu z dnia 31 sierpnia 2020 r. (I NSW 5920/20¹) Sąd Najwyższy zaprezentował tezę, że termin do wniesienia skutecznego protestu przeciwko wyborowi Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej do Sądu Najwyższego, w odniesieniu do wyborcy przebywającego za granicą, uważa się za dochowany, jeżeli protest został złożony we wskazanym czasie odpowiednio właściwemu terytorialnie konsulowi (art. 321 § 2 k.wyb.² w zw. z art. 1 ust. 2 u.wyb.2020³).

Przytoczony pogląd został sformułowany przez Sąd Najwyższy w sprawie z protestu wyborczego Michała Ś. przeciwko wyborowi Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przy udziale Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej i Prokuratora Generalnego, po jej rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych.

Michał Ś. pismem sporządzonym w dniu 14 lipca 2020 r., doręczonym w dniu 31 lipca 2020 r. Konsulowi RP w Londynie za pośrednictwem brytyjskiego prywatnego podmiotu świadczącego w ramach prowadzonej działalności gospodarczej usługi kurierskie, wniósł protest wyborczy przeciwko wyborowi Andrzeja Dudy na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. W proteście zarzucił naruszenie art. 6 ust. 2 u.wyb.2020 przez niedoręczenie mu pakietu wyborczego w terminie, co doprowadziło do pozbawienia skarżącego możliwości skorzystania z gwaranto-

¹ LEX nr 3045999.

² Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (t.j. Dz.U. 2020, poz. 1319 ze zm.), dalej: k.wyb.

³ Ustawa z dnia 2 czerwca 2020 r. o szczególnych zasadach organizacji wyborów powszechnych na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych w 2020 r. z możliwością głosowania korespondencyjnego (Dz.U. 2020, poz. 979), dalej: u.wyb.2020.

wanego w Konstytucji RP⁴ czynnego prawa wyborczego, a ponadto miało wpływ na wynik wyborów.

W powyższej sprawie Sąd Najwyższy pozostawił protest bez rozpoznania. W uzasadnieniu do komentowanego postanowienia organ rozstrzygający podkreślił, że zgodnie z art. 129 ust. 2 Konstytucji RP wyborcy przysługuje prawo zgłoszenia do Sądu Najwyższego protestu przeciwko ważności wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Zasady i tryb organizacji wyborów Prezydenta RP w związku z ogłoszonym stanem epidemii na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej regulowała w analizowanym okresie wyborczym ustawa z dnia 2 czerwca 2020 r. o szczególnych zasadach organizacji wyborów powszechnych na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych w 2020 r. z możliwością głosowania korespondencyjnego.⁵ Zgodnie z brzmieniem art. 1 ust. 2 u.wyb.2020 w zakresie w niej nieuregulowanym stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu wyborczego.

Na podstawie art. 321 § 1 k.wyb. w zw. z art. 15 ust. 2 u.wyb.2020 protest przeciwko wyborowi Prezydenta RP wnosi się na piśmie do Sądu Najwyższego nie później niż w ciągu 3 dni od dnia podania wyniku wyborów do publicznej wiadomości przez Państwową Komisję Wyborczą. W odniesieniu do wyborcy przebywającego za granicą termin uważa się za dochowany, jeżeli protest został złożony we wskazanym czasie odpowiednio właściwemu terytorialnie konsulowi (art. 321 § 2 k.wyb. w zw. z art. 1 ust. 2 u.wyb.2020).

Państwowa Komisja Wyborcza wyniki wyborów ogłosiła w dniu 13 lipca 2020 r. (Dz.U. 2020, poz. 1238); termin do wniesienia protestu wyborczego upłynął więc w dniu 16 lipca 2020 r. W związku z powyższym, w ocenie organu rozstrzygającego, protest przeciwko wyborowi Prezydenta RP przesłany do Sądu Najwyższego lub złożony konsulowi po wskazanej dacie powinien być zostać uznany za złożony po terminie, tak jak w rozpoznawanej sprawie.

W konsekwencji, jako niespełniający warunków określonych w art. 321 k.wyb., rozpoznawany protest, zgodnie z art. 322 § 1 k.wyb., został przez Sąd Najwyższy pozostawiony bez dalszego biegu.

Ze względu na bardzo istotne funkcje ustrojowe, jakie zasadniczo mają spełniać wszystkie wybory o charakterze powszechnym,⁶ których poprawne przeprowadze-

⁴ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483 ze zm.), dalej: Konstytucja RP.

⁵ Por. P. Chmielnicki, D. Minich, R. Rybkowski, M. Stachura, K. Szocik, *The COVID-19 Pandemic as an Opportunity for a Permanent Reduction in Civil Rights*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2021, vol. 30(4), s. 72.

⁶ Por. szerzej: K. Skotnicki, *Funkcje wyborów*, [w:] *Prawo wyborcze Rzeczypospolitej Polskiej i problemy akcesji Polski do Unii Europejskiej. Materiały XLIV Ogólnopolskiej Konferencji Katedr i Zakładów Prawa Konstytucyjnego, Olsztyn, 25–27 kwietnia 2002 r.*, red. A. Sylwestrzak, Olsztyn 2003, s. 130–143.

nie i prawidłowo określone wyniki mają sprzyjać wzrostowi zaufania do państwa i kształtowaniu się społeczeństwa obywatelskiego, niebagatelną kwestią pozostaje kontrola prawidłowości ich przebiegu.

Większość zadań z zakresu wskazanej kontroli powierzono niezależnym sądom,⁷ w tym także samą weryfikację ważności wyborów, co stanowi gwarancję demokratycznego procesu wyborczego.⁸ Ponieważ rozpatrywanie protestów wyborczych może być postrzegane jako ingerencja organów władzy sądowniczej w proces polityczny i może zarazem pociągać za sobą ryzyko uwikłania sądów w bieżące spory na scenie politycznej, w literaturze podniesiono postulat, by organy te zachowywały powściągliwość w formułowaniu rozstrzygnięć w sprawach wyborczych.⁹ Jednakże, jak podkreśla się również w doktrynie, przez pryzmat wartości podlegających ochronie w postępowaniach, których przedmiotem jest rozstrzyganie protestów wyborczych (legalność przebiegu głosowań, prawidłowość ustalania wyników wyborów, ochrona podmiotowego prawa do udziału w wyborach), protesty te powinny być rozpoznawane z najwyższą starannością, a środki przewidziane na wypadek zasadności protestu należy stosować z pełną stanowczością.¹⁰

Podstawowym i zarazem powszechnym środkiem umożliwiającym sądową kontrolę prawidłowości przeprowadzenia i ważności wyborów jest protest wyborczy.¹¹ Możliwość jego wniesienia realizuje zasadę sądowej kontroli przebiegu postępowania wyborczego, wszczynanego na żądanie uprawnionego podmiotu.¹²

Uprawnienie do złożenia protestu przeciwko ważności wyborów jest konstytucyjnym prawem podmiotowym (art. 129 ust. 2 Konstytucji RP). Takie prawo zostało przewidziane we wszystkich obowiązujących ogólnokrajowych regulacjach dotyczących wyborów i referendum. Do wskazanego uprawnienia odnosi się zatem regulacja zawarta w art. 37 ust. 1 Konstytucji RP, która stanowi, że z wolności i praw zapewnionych w Konstytucji korzysta ten, kto znajduje się pod władzą Rzeczypospolitej Polskiej.

⁷ M. Grzybowski, *Rola sądów i charakter orzeczeń sądowych w sprawach wyborczych*, [w:] *Trzecia władza – sądy i trybunały w Polsce. Materiały Jubileuszowego L Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr i Zakładów Prawa Konstytucyjnego, Gdynia 24–26 kwietnia 2008 roku*, red. A. Szmyt, Gdańsk 2008, s. 344–346.

⁸ *Demokratyczne standardy prawa wyborczego Rzeczypospolitej Polskiej. Teoria i praktyka*, red. F. Rymarz, Warszawa 2005, passim.

⁹ A. Wróbel, *Niektóre problemy rozstrzygania o ważności wyborów przez Sąd Najwyższy*, [w:] *Iudices electionis custodes. Księga pamiątkowa Państwowej Komisji Wyborczej*, red. F. Rymarz, Warszawa 2007, s. 196–197.

¹⁰ Tak A. Rakowska, *Postępowanie w sprawach z protestów wyborczych*, „Państwo i Prawo” 2010, z. 3, s. 63.

¹¹ M. Grzybowski, *op. cit.*, s. 354.

¹² A. Rytel-Warzocho, *Sądowa kontrola nad referendum ogólnokrajowym*, [w:] *Trzecia władza...*, s. 444.

Władztwo państwa nad jednostką ma wymiar terytorialny i personalny. Władztwo terytorialne obejmuje wszystkie podmioty fizycznie przebywające na obszarze terytorium podlegającym jurysdykcji Rzeczypospolitej Polskiej – nie tylko obywatele polskich, ale również cudzoziemców. W tym zakresie prawa i wolności zagwarantowane w ustawie zasadniczej przysługują co do zasady także cudzoziemcom znajdującym się pod jurysdykcją państwa polskiego, z wyłączeniem praw politycznych zastrzeżonych dla obywateli polskich. Władztwo personalne odnosi się zaś do obywateli polskich przebywających poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Państwo ma zatem obowiązek troszczyć się o prawa i wolności wszystkich, którzy pozostają pod jego władztwem terytorialnym lub personalnym, a więc nie tylko osób przebywających na jego terytorium, lecz także obywateli przebywających za granicą. W szczególności dotyczy to stworzenia warunków przez konsulów i ambasadorów do oddania głosu w ogólnokrajowych wyborach powszechnych.¹³

Obowiązek ten koresponduje z konstytucyjnym nakazem udzielania pomocy własnym obywatelom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym (art. 6 ust. 2 Konstytucji RP). Możliwość udziału w wyborach sprzyja bowiem pielęgnowaniu więzi Polonii z ojczyzną. Za prezentowaną wykładnią przemawia też uniwersalny charakter praw człowieka, których źródłem jest godność ludzka (art. 30 Konstytucji RP). Z natury rzeczy więc prawa i wolności przysługują człowiekowi niezależnie od tego, w jakim miejscu się znajduje.¹⁴

Konstytucyjne prawa obywateli polskich obowiązują również za granicą, ale mniejszy jest zakres pozytywnych obowiązków państwa polskiego w zapewnieniu ochrony tych praw za granicą niż na terytorium polskim. Z oczywistych względów państwo polskie ma obiektywnie mniejsze możliwości zapewnienia realizacji praw obywatelskich za granicą, skoro działa na terytoriach pod jurysdykcją państw obcych, a jego reprezentacja sprowadza się do działania placówek dyplomatycznych, które muszą działać we współpracy z miejscową administracją i w zgodzie z miejscowym prawem (mogącym pozostawać w sprzeczności z prawem polskim). W przypadku praw wyborczych powinnością państwa polskiego jest stworzenie obywatelom minimalnej możliwości głosowania za granicą – czy to w lokalu, czy to korespondencyjnie – w ramach istniejących placówek dyplomatycznych. Państwo polskie nie może jednak ponosić odpowiedzialności za naruszanie praw i wolności obywatelskich spowodowane działaniami bądź zaniechaniami władz państwa obcego albo podmiotów prywatnych działających na terytorium tego ostatniego.¹⁵

W świetle art. 129 ust. 2 Konstytucji RP wyborcy przysługuje prawo wniesienia do Sądu Najwyższego protestu przeciwko ważności wyboru Prezydenta RP na

¹³ M. Florczak-Wątor, *Uwaga z nb. 39 do art. 37, [w:] Konstytucja RP, t. 1: Komentarz do art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Legalis 2016.

¹⁴ Postanowienie SN z dnia 15 września 2020 r., I NSW 5918/20, LEX nr 3051765.

¹⁵ *Ibidem*.

zasadach określonych w ustawie. W przypadku wyborów, których dotyczył protest w analizowanym przypadku, właściwą podstawą prawną była ustawa z dnia 2 czerwca 2020 r. o szczególnych zasadach organizacji wyborów powszechnych na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych w 2020 r. z możliwością głosowania korespondencyjnego. Ustawa ta określała zasady i tryb organizacji wyborów Prezydenta RP zarządzonych w czerwcu 2020 r. w związku z ogłoszonym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej stanem epidemii. W zakresie nieuregulowanym w tej ustawie, zgodnie z art. 1 ust. 2 u.wyb.2020, należało stosować odpowiednio przepisy Kodeksu wyborczego.

Zgodnie z art. 15 ust. 2 u.wyb.2020 protest przeciwko wyborowi Prezydenta RP należało wnieść na piśmie do Sądu Najwyższego nie później niż w ciągu 3 dni od dnia podania wyniku wyborów do publicznej wiadomości przez Państwową Komisję Wyborczą.

Regulację ogólną dotyczącą wnoszenia protestów wyborczych przeciwko wyborowi Prezydenta RP (znajdującą zastosowanie w zakresie nieobjętym art. 15 ust. 2 u.wyb.2020) zawiera art. 321 k.wyb. Na podstawie art. 321 § 1 k.wyb. protest przeciwko wyborowi Prezydenta RP wnosi się na piśmie do Sądu Najwyższego nie później niż w ciągu 14 dni od dnia podania wyników wyborów do publicznej wiadomości przez Państwową Komisję Wyborczą, przy czym nadanie w tym terminie protestu w polskiej placówce pocztowej operatora wyznaczonego jest równoznaczne z wniesieniem go do Sądu Najwyższego. Wskazane wymogi w odniesieniu do wyborcy przebywającego za granicą uważa się za spełnione, jeżeli protest został złożony odpowiednio właściwemu terytorialnie konsulowi (art. 321 § 2 k.wyb.). Natomiast zgodnie z art. 322 § 1 k.wyb. Sąd Najwyższy pozostawia bez dalszego biegu protest wniesiony przez osobę do tego nieuprawnioną lub niespełniającą warunków określonych w art. 321 k.wyb. Niedopuszczalne jest również w takim przypadku przywrócenie terminu do wniesienia protestu.

Zgodnie z brzmieniem art. 323 § 1 k.wyb. Sąd Najwyższy rozpatruje protesty wyborcze w postępowaniu nieprocesowym, co w konsekwencji zakłada konieczność odpowiedniego stosowania w sprawach z protestów wyborczych przepisów zawartych w księdze drugiej ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego.¹⁶ Postępowanie protestowe cechuje się jednak wieloma odrębnościami w stosunku do regulacji zawartej w Kodeksie postępowania cywilnego. Odmienności występują też między postępowaniami z protestu w różnych rodzajach wyborów i referendów.

Jedną ze szczególnych odmienności, obok wielu innych (jak m.in. legitymacja do wniesienia protestu, określenie podstaw protestu, określenie wymogów formalnych protestu, określenie kręgu uczestników postępowania sądowego, formuła

¹⁶ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2021, poz. 1805 ze zm.), dalej: k.p.c.

przebiegu postępowania protestowego, forma rozstrzygnięć wydawanych na skutek rozpoznania protestu, zaskarżalność takich rozstrzygnięć, koszty postępowania skargowego), pozostaje także ta dotycząca terminu wniesienia protestu do Sądu Najwyższego.

Odnosnie do terminu wnoszenia protestu do Sądu Najwyższego nie mają zastosowania przepisy Kodeksu postępowania cywilnego dotyczące terminów.

Ustawa z dnia 2 czerwca 2020 r. o szczególnych zasadach organizacji wyborów powszechnych na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych w 2020 r. z możliwością głosowania korespondencyjnego oraz ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy zawierają zatem autonomiczną, a zarazem odmienną regułę ustalania zachowania terminu do dokonania określonej czynności przewidzianej prawem w porównaniu do procedury cywilnej lub administracyjnej. W szczególności przepis art. 165 § 2 k.p.c. stanowi, że również oddanie pisma procesowego w formie przesyłki poleconej w polskiej placówce pocztowej operatora pocztowego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe¹⁷ lub w placówce podmiotu zajmującego się doręczaniem korespondencji na terenie Unii Europejskiej jest równoznaczne z wniesieniem go do sądu.¹⁸ Nie ma podstaw do przyjęcia, że w rozpoznawanej sprawie mógłby znaleźć zastosowanie także art. 165 § 3 k.p.c., zgodnie z którym złożenie pisma przez osobę pozbawioną wolności w administracji zakładu karnego jest równoznaczne z wniesieniem go do sądu.¹⁹

Również w postanowieniu Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lipca 2013 r. (Ts 194/12²⁰) podkreślono, że regulacja zawarta w art. 9 § 2 Kodeksu wyborczego – umieszczona w pierwszej części tego aktu – pełni rolę ogólnej dyrektywy co do sposobu liczenia wszelkich terminów związanych z wnoszeniem dokumentów do organów administracji wyborczej oraz do sądów orzekających w trybie wyborczym. Z tego powodu w przepisie tym stanowi się o „skardze, odwołaniu lub innym dokumencie” oraz o „sądzie” i „organie wyborczym”. Przy ocenie zwrotu „dzień złożenia [...] odwołania” Trybunał podniósł także to, że ustawodawca *expressis verbis* doprecyzowuje, iż wniesienie dokumentu do sądu oznacza dzień „złożenia [...] w sądzie” Takie sformułowanie przepisu nie może budzić wątpliwości co do intencji ustawodawcy i jest regulacją odrębną (a przy tym ma charakter *lex spe-*

¹⁷ Ustawa z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe (t.j. Dz.U. 2020, poz. 1041 ze zm.), dalej: pr.poczt.

¹⁸ Por. także art. 57 § 5 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. 2021, poz. 735 ze zm.).

¹⁹ Postanowienie SN z dnia 25 października 2000 r., III SW 92/00, OSNP 2001, nr 3, poz. 98. Budzi to poważne wątpliwości z punktu widzenia zapewnienia osobom pozbawionym wolności możliwości rzeczywistego skorzystania z prawa do wniesienia protestu przeciwko ważności wyboru Prezydenta RP.

²⁰ OTK-B 2013, nr 4, poz. 407.

cialis) od unormowania doręczeń przewidzianego w przepisach ustawy Kodeks postępowania cywilnego.

Należy zatem uznać, że to szczególne cele i właściwości postępowania w sprawach protestów wyborczych przemawiają za przyjęciem, iż sprawa terminu wnoszenia protestu przeciwko ważności wyboru Prezydenta RP jest uregulowana we wskazanych wyżej aktach normatywnych w sposób wyczerpujący i niedopuszczający jakichkolwiek odstępstw w drodze odpowiedniego stosowania przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Ustawodawca w sposób celowy unormował omawianą kwestię w sposób odmienny od powszechnie przyjętego z uwagi na szczególną materię, którą reguluje w szczególności Kodeks wyborczy oraz w celu zmotywowania uczestników postępowań wyborczych do rozważnego i sprawnego działania.

Sam wymóg złożenia dokumentu w sądzie wynika z reżimu postępowań wszczynanych w trybie wyborczym, które – jako prowadzone co do zasady w toku kampanii wyborczej – wymagają przyspieszonego procedowania.

Jeżeli więc przepis Kodeksu wyborczego odmiennego zastrzeżenia nie zawiera, musi to prowadzić do wniosku, że dla zachowania terminu do skutecznego wniesienia protestu konieczne jest, aby dotarł on (fizycznie) do organu wyborczego w ustawowym terminie.

Także Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 23 lutego 2016 r. (III SW 2/16²¹) zauważył, że decydujące znaczenie ma fizyczne wniesienie skargi w terminie do Sądu Najwyższego, a nie nadanie skargi w polskiej placówce pocztowej.

Zasada wyrażona w art. 9 § 2 k.wyb. odnosi się do większości czynności związanych z wyborami. Odstępstwa od tej zasady zostały ściśle wymienione w Kodeksie wyborczym, który w takich przypadkach wyraźnie zastrzega, że nadanie w określonym terminie w polskiej placówce pocztowej operatora wyznaczonego jest równoznaczne z wniesieniem go do właściwego organu wyborczego (art. 321 § 1 k.wyb.).

Co do zasady protest, będący rodzajem pisma procesowego, wnosi się na piśmie do Sądu Najwyższego, a więc bez pośrednictwa jakiegokolwiek urzędu lub organu państwowego czy organu wyborczego. Protest może być fizycznie złożony (doręczony) w siedzibie Sądu Najwyższego lub przesłany w formie przesyłki nadanej w polskiej placówce pocztowej operatora wyznaczonego.²² Operatorem wyznaczonym jest, w rozumieniu przepisów ustawy Prawo pocztowe, operator pocztowy zobowiązany do świadczenia usług powszechnych. Zgodnie z art. 71 ust. 1 pr.poczt. operator wyznaczony jest wybierany na okres 10 lat w drodze kon-

²¹ LEX nr 2288977.

²² K.W. Czaplicki, J. Zbieranek, *Uwaga do art. 321 Kodeksu wyborczego*, [w:] K.W. Czaplicki, B. Dauter, S.J. Jaworski, A. Kisielewicz, F. Rymarz, J. Zbieranek, *Kodeks wyborczy. Komentarz*, LEX/el. 2018.

kursu, decyzją Prezesa Komunikacji Elektronicznej. Na podstawie decyzji z dnia 30 czerwca 2015 r. operatorem wyznaczonym do świadczenia usług powszechnych została wybrana na lata 2016–2025 Poczta Polska S.A.²³ Oddanie protestu w terminie, o którym wyżej mowa, w placówce pocztowej tego operatora jest więc równoznaczne z wniesieniem go do Sądu Najwyższego.

Wskazane wymogi w odniesieniu do wyborcy przebywającego za granicą uważa się za spełnione, jeżeli protest został złożony odpowiednio właściwemu terytorialnie konsulowi (art. 321 § 2 k.wyb.). Na wyborcy przebywającym za granicą lub na polskim statku morskim spoczywa zarazem ciężar złożenia protestu na ręce konsula lub kapitana statku w terminie określonym w art. 321 § 1 k.wyb. Tylko zatem wniesienie fizycznie lub inną drogą (droga pocztowa), przed upływem terminu do wniesienia protestu, tego środka do konsula lub kapitana statku zapewnia dokonanie skutecznie takiej czynności. Nadanie w szczególności w zagranicznej placówce pocztowej pisma zawierającego treść protestu przed upływem przewidzianego terminu *a contrario* takiej skuteczności nie musi zapewnić. Takie rozróżnienie wynika z odmiennego statusu krajowego operatora pocztowego, za którego sprawność w doręczaniu przesyłek sądowych państwo polskie ponosi odpowiedzialność, od statusu zagranicznego operatora pocztowego, za którego sprawność odpowiada państwo obce, a nie Rzeczpospolita Polska.²⁴

Termin na wniesienie protestu biegnie od dnia, w którym wyniki wyborów zostały publicznie przez Państwową Komisję Wyborczą ogłoszone, a nie od daty wydania Dziennika Ustaw zawierającego obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej o wynikach wyborów.²⁵ Tak ustawowe określenie „od dnia podania wyników wyborów do publicznej wiadomości” interpretuje również Sąd Najwyższy. W uchwale siedmiu sędziów z dnia 23 października 1995 r. (III SW 8/95²⁶) Sąd Najwyższy stwierdził, że podanie wyników wyborów do publicznej wiadomości jest inną czynnością niż ogłoszenie obwieszczenia zawierającego wynik elekcji w Dzienniku Ustaw. Dlatego też, jak podkreśla się w piśmiennictwie, z punktu widzenia biegu terminu do wniesienia protestu wyborczego decydujące znaczenie ma dzień, w którym Państwowa Komisja Wyborcza podała do wiadomości publicznej informację o tym, który z kandydatów został wybrany na urząd prezydenta, nie zaś data nadana Dziennikowi Ustaw ani rzeczywista data jego wydania

²³ Zob. A. Rakowska-Trela, K. Składowski, *Kodeks wyborczy. Komentarz do zmian 2018*, Warszawa 2018, s. 54.

²⁴ Postanowienie SN z dnia 15 września 2020 r., I NSW 5923/20, LEX nr 3051724.

²⁵ S. Gebethner, *Wybory na urząd Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz do ustawy o wyborze Prezydenta RP*, Warszawa 2000, s. 143. Podobnie Ł. Buczkowski, *Stwierdzenie ważności wyborów parlamentarnych i prezydenckich na gruncie kodeksu wyborczego*, [w:] *Kodeks wyborczy. Wstępna ocena*, red. K. Skotnicki, Warszawa 2011, s. 223–224.

²⁶ OSNAPiUS 1995, nr 24, poz. 304.

lub rozpowszechniania.²⁷ Wyborca, który już przed podaniem wyników wyborów do publicznej wiadomości uznaje zaistnienie przesłanki mogącej być podstawą protestu, powinien się do tego momentu wstrzymać. Pozwala mu to zrezygnować z realizacji prawa do wniesienia protestu, gdyby się okazało, że wyniki głosowania są jednak zgodne z jego preferencjami.

Termin do złożenia protestu w analizowanym przypadku zakończył swój bieg z upływem trzeciego dnia od podania wyników wyborów do publicznej wiadomości przez Państwową Komisję Wyborczą, czyli od obwieszczenia przez tę Komisję, kto został wybrany na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Należy również podkreślić, że czynności dotyczące złożenia protestu wyborczego powinny być dokonywane w godzinach urzędowania sądów, organów wyborczych oraz konsulatów.²⁸ Godziny urzędowania to godziny pracy bądź godziny przyjmowania interesantów, wyznaczone w akcie dotyczącym organizowania pracy tego podmiotu (w szczególności w regulaminie pracy). W odniesieniu do niektórych czynności wyborczych wynikających z kalendarza wyborczego Kodeks wyborczy przewiduje ich wykonywanie poza normalnymi godzinami urzędowania organów. Kalendarz wyborczy jest rozumiany jako jeden z elementów aktu zarządzania wyborów, w którym organ zarządzający wybory określa także dni, w których upływają terminy wykonania najważniejszych czynności wyborczych przewidzianych w ustawie wyborczej.²⁹

Termin do składania protestów jest terminem zawitym. Protesty złożone po terminie Sąd Najwyższy pozostawia bez dalszego biegu. Po upływie terminu na składanie protestów nie ma możliwości wezwania składającego protest do usunięcia wady protestu ani do zgłaszania nowych zarzutów czy modyfikacji treści zarzutów zgłoszonych pierwotnie przez składającego protest.

Na podstawie przywołanych przepisów i w kontekście analizowanego przypadku należy wyraźnie podkreślić, że udogodnienie polegające na uznaniu za datę wniesienia protestu wyborczego do Sądu Najwyższego daty nadania go na pocztę dotyczy jedynie przesyłki nadanej w terminie w polskiej placówce pocztowej operatora wyznaczonego. W przypadku wyborców przebywających za granicą i składających protesty odpowiedniemu konsulowi drogą pocztową istotna jest data wpłynięcia pisma do konsulatu.

W oparciu o przytoczoną powyżej argumentację stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy w głosowanym orzeczeniu należy w pełni podzielić.

²⁷ K.W. Czaplicki, J. Zbieranek, *op. cit.*

²⁸ Postanowienie SN z dnia 14 czerwca 2016 r., III SW 6/16, LEX nr 2288981.

²⁹ B. Michalak, A. Sokala, P. Uziębło, *Leksykon prawa wyborczego i referendalnego oraz systemów wyborczych*, Warszawa 2016, s. 56.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Buczkowski Ł., *Stwierdzenie ważności wyborów parlamentarnych i prezydenckich na gruncie kodeksu wyborczego*, [w:] *Kodeks wyborczy. Wstępna ocena*, red. K. Skotnicki, Warszawa 2011.
- Chmielnicki P., Minich D., Rybkowski R., Stachura M., Szocik K., *The COVID-19 Pandemic as an Opportunity for a Permanent Reduction in Civil Rights*, „*Studia Iuridica Lublinensia*” 2021, vol. 30(4), DOI: <http://dx.doi.org/10.17951/sil.2021.30.4.77-109>.
- Czaplicki K.W., Zbieranek J., *Uwaga do art. 321 Kodeksu wyborczego*, [w:] K.W. Czaplicki, B. Dauter, S.J. Jaworski, A. Kisielewicz, F. Rymarz, J. Zbieranek, *Kodeks wyborczy. Komentarz*, LEX/el. 2018.
- Demokratyczne standardy prawa wyborczego Rzeczypospolitej Polskiej. Teoria i praktyka*, red. F. Rymarz, Warszawa 2005.
- Florczak-Wątor M., *Uwaga z nb. 39 do art. 37*, [w:] *Konstytucja RP*, t. 1: *Komentarz do art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Legalis 2016.
- Gebethner S., *Wybory na urząd Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz do ustawy o wyborze Prezydenta RP*, Warszawa 2000.
- Grzybowski M., *Rola sądów i charakter orzeczeń sądowych w sprawach wyborczych*, [w:] *Trzecia władza – sądy i trybunały w Polsce. Materiały Jubileuszowego L Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr i Zakładów Prawa Konstytucyjnego, Gdynia 24–26 kwietnia 2008 roku*, red. A. Szmyt, Gdańsk 2008.
- Michalak B., Sokala A., Uziębło P., *Leksykon prawa wyborczego i referendalnego oraz systemów wyborczych*, Warszawa 2016.
- Rakowska A., *Postępowanie w sprawach z protestów wyborczych*, „*Państwo i Prawo*” 2010, z. 3.
- Rakowska-Trela A., Składowski K., *Kodeks wyborczy. Komentarz do zmian 2018*, Warszawa 2018.
- Rytel-Warzocha A., *Sądowa kontrola nad referendum ogólnokrajowym*, [w:] *Trzecia władza – sądy i trybunały w Polsce. Materiały Jubileuszowego L Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr i Zakładów Prawa Konstytucyjnego, Gdynia 24–26 kwietnia 2008 roku*, red. A. Szmyt, Gdańsk 2008.
- Skotnicki K., *Funkcje wyborów*, [w:] *Prawo wyborcze Rzeczypospolitej Polskiej i problemy akcesji Polski do Unii Europejskiej. Materiały XLIV Ogólnopolskiej Konferencji Katedr i Zakładów Prawa Konstytucyjnego, Olsztyn, 25–27 kwietnia 2002 r.*, red. A. Sylwestrzak, Olsztyn 2003.
- Wróbel A., *Niektóre problemy rozstrzygania o ważności wyborów przez Sąd Najwyższy*, [w:] *Iudices electionis custodes. Księga pamiątkowa Państwowej Komisji Wyborczej*, red. F. Rymarz, Warszawa 2007.

Akty prawne

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483 ze zm.).
- Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. 2021, poz. 735 ze zm.).
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2021, poz. 1805 ze zm.).
- Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (t.j. Dz.U. 2020, poz. 1319 ze zm.).
- Ustawa z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe (t.j. Dz.U. 2020, poz. 1041 ze zm.).
- Ustawa z dnia 2 czerwca 2020 r. o szczególnych zasadach organizacji wyborów powszechnych na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych w 2020 r. z możliwością głosowania korespondencyjnego (Dz.U. 2020, poz. 979).

Orzecznictwo

- Postanowienie SN z dnia 25 października 2000 r., III SW 92/00, OSNP 2001, nr 3, poz. 98.
Postanowienie SN z dnia 23 lutego 2016 r., III SW 2/16, LEX nr 2288977.
Postanowienie SN z dnia 14 czerwca 2016 r., III SW 6/16, LEX nr 2288981.
Postanowienie SN z dnia 31 sierpnia 2020 r., I NSW 5920/20, LEX nr 3045999.
Postanowienie SN z dnia 15 września 2020 r., I NSW 5918/20, LEX nr 3051765.
Postanowienie SN z dnia 15 września 2020 r., I NSW 5923/20, LEX nr 3051724.
Postanowienie TK z dnia 18 lipca 2013 r., Ts 194/12, OTK-B 2013, nr 4, poz. 407.
Uchwała siedmiu sędziów SN z dnia 23 października 1995 r., III SW 8/95, OSNAPIUS 1995, nr 24, poz. 304.

ABSTRACT

Convincing the voters that a given voting process to elect their representatives has been conducted correctly and that this election corresponds to the will expressed in the act of voting promotes growing trust in the state and its agencies and is conducive to the shaping of civil society. For this reason, it is very important to check the very voting process, and this verification is the responsibility of state judicial bodies. Electoral protest is the basic legal means of ensuring judicial review of the correctness and validity of elections. The right to file it, considered a constitutional subjective right, is also provided for by all generally applicable regulations on elections. The commentary discusses the issue of adherence to the time limit to file an electoral protest submitted by a voter staying abroad, as regulated by the provisions of the Polish Electoral Code. The decision of the Supreme Court of 31 August 2020 (NSW 5920/20), issued in connection with the holding of the general election for the President of the Republic of Poland announced in 2020 with the possibility of voting by mail, is the basis for the consideration of the issue. The author also attempts to answer whether the currently applicable solution containing a different rule of determining if the time limit for carrying out a specific action (lodging an election protest), as provided for in the special regulation, i.e. the Act of 2 June 2020 on special rules for the holding of general election for the President of the Republic of Poland ordered in 2020 with the possibility of voting by mail, and also the general regulation, i.e. the Act of 5 January 2011 – Electoral Code, provides an eligible voter with a possibility to actually exercise his/her right to file a protest against the validity of the election of the President of the Republic of Poland.

Keywords: elections; voter staying abroad; electoral protest; Polish Electoral Code; general election for the President of the Republic of Poland; lodging an election protest; time limit for filing an electoral protest